

УДК 657.05:342.7

Фатенок-Ткачук Алла,
кандидат економічних наук, доцент,
Волинський національний університет імені Лесі Українки,
кафедра обліку і оподаткування,
м. Луцьк; ORCID ID0000-0001-6200-4873
e-mail: allafat@i.ua

<https://doi.org/10.29038/2786-4618-2023-02-37-46>

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ БЛАГОДІЙНОГО ДОПОМОГИ У ПЕРІОД ВІЙНИ

Анотація. Виокремлено сутнісні характеристики процесу облікового забезпечення благодійництва. Ідентифіковано основні положення нормативно-правових актів щодо облікового забезпечення благодійної діяльності. Виділено суб'єкти та об'єкти благодійної діяльності з метою підвищення ефективності обліку. Виокремлено основні види та форми та порядок здійснення благодійної діяльності Збройними силами України. Систематизовано основні етапи організації та відображення в обліку процесу надання благодійної допомоги ЗСУ, які можуть використовуватись у процесі здійснення благодійної діяльності, як суб'єкта господарювання, так і благодійної організації. Наведена послідовність процесу документального оформлення надання благодійної допомоги. Практичне значення мають методичні рекомендації щодо облікового відображення процесу надання благодійної допомоги під час війни. Здійснено аналіз тенденцій розвитку благодійної діяльності в Україні за період повномасштабного вторгнення.

Ключові слова. Облік, благодійна допомога, благодійна організація, Збройні сили України.

Fatenok-Tkachuk Alla,
PhD in Economics, Associate Professor,
Lesya Ukrainka Volyn National University,
Department of Accounting and Taxation,
Lutsk

FEATURES OF ACCOUNTING FOR CHARITABLE AID DURING THE PERIOD OF WAR

Abstract. The essential characteristics of the accounting provision of charity are highlighted. The main provisions of normative legal acts regarding the accounting support of charitable activities have been identified. Attention is focused on the regulatory and legal provision of the process of accounting and taxation of charitable assistance. Subjects and objects of charitable activity have been singled out in order to increase the efficiency of accounting. The main types and forms and the procedure for carrying out charitable activities for the Armed Forces of Ukraine are highlighted. In order to understand the subject to whom the charitable aid is transferred, the main components of the armed forces of Ukraine are structured. The main stages of organization and reflection in the accounting of the process of providing charitable assistance to the Armed Forces of Ukraine, which can be used in the process of carrying out charitable activities, both as a business entity and as a charitable organization, have been systematized. The sequence of the process of documenting the provision of charitable assistance and the main requisites and structural elements of such documents are given. Attention is focused on the peculiarities of calculating the tax liability from the value added tax on goods, works, and services donated to charity.

The purpose of the scientific work is to develop and reveal theoretical provisions and substantiation of practical recommendations regarding the accounting provision of charity of economic entities.

The following methods are used in this work: systematic approach, methods of comparison and analysis, classical statistical methods, methods of analysis and synthesis.

Of practical importance are methodological recommendations regarding the accounting display of the process of providing charitable assistance during the war. An analysis of the development trends of charitable activities in Ukraine during the period of the full-scale invasion was carried out.

Key words. Accounting, charitable aid, charitable organization, Armed Forces of Ukraine.

Постановка проблеми та її значення. Основні зміни умов зовнішнього середовища сьогодні спричинені війною. Розірвання логічних зв'язків, знищення інфраструктури, обмеження зовнішньоекономічної діяльності суттєво вплинуло на діяльність суб'єкта господарювання. Не зважаючи на підвищення ризику не досягнення стратегічних та тактичних цілей для більшості підприємств пріоритетним стало відшукання можливостей допомоги та підтримки збройних сил України та тим хто цього потребує.

Благодійність є важливою складовою чинником громадянського суспільства та вагомим сегментом соціального життя кожної країни. Саме благодійна діяльність згуртувала українців та весь соціально відповідальний бізнес. Для того, аби якнайшвидше досягти спільної перемоги допомагають всі, в залежності від своїх матеріальних та фізичних можливостей.

На сьогоднішній день в Україні все більше відкривається благодійних фондів та організацій, як українських, так і за участю іноземного капіталу. Щоб прискорити перемогу, допомогти постраждалим у війні, та для післявоєнного відновлення нашої державі потрібно ще більше ресурсів та все більше донорів. В свою чергу, під час здійснення ефективної благодійної допомоги, потрібно керуватися певними правилами та принципами бухгалтерського обліку, як суб'єктам господарювання, що займаються благодійністю так і благодійним фондам.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення питань облікового забезпечення благодійництва носить швидше прикладний характер. Не зважаючи на це, вже можна виокремити вітчизняних дослідників, які зосередили свою увагу на особливостях облікових процедур у благодійництві та визначенні проблем у цьому процесі. До них можна віднести таких вчених, як: О. В. Маніну, В. П. Матвієнко, О. Б. Сивак, С. В. Сисюк, П. К. Проскуру. Вони наголошують на відсутності наукового механізму облікування благодійництва, некоректністю трактування деяких положень у нормативно-правовому забезпеченні, відсутність прозорості у контролі та державному регулюванні благодійної допомоги, доцільність залучення судово-економічних експертиз із питань законності й обґрунтування формування витрат підприємства на благодійну допомогу. Але до сьогодні залишаються питання послідовності відображення в обліку та деякі аспекти оподаткування благодійної допомоги, що заслуговують уваги.

Мета і завдання статті. Метою даної роботи є систематизування теоретичних положень та обґрунтування практичних рекомендацій щодо облікового забезпечення благодійності суб'єктів господарювання та благодійних організацій.

Викладення основного матеріалу та обґрунтування отриманих результатів дослідження. Приклади благодійності часто перетинаються з прикладами філантропії, хоча не всяка благодійність є філантропією, як і навпаки, не всяка філантропія є благодійністю.

Благодійність заснована як на волонтерській, так і професійній діяльності благодійників, благодійних організацій та благодійних фондів яка орієнтована на допомогу та покращення суспільства, окремих його верств чи осіб.

Благодійність – це особливий вид діяльності, завдяки якій громадські та приватні ресурси добровільно спрямовуються їх власниками для допомоги окремим соціально незахищеним групам людей, вирішення суспільних проблем, а також поліпшення умов громадського життя. Тобто, така підтримка надається не тільки біднякам, які живуть у злиднях, а й людям (громадським активістам, фахівцям, представникам творчих професій, учням і студентам) та некомерційним і неполітичним організаціям, котрі відчувають нестачу в коштах для вирішення індивідуальних, професійних, культурних та суспільних завдань.

З початку повномасштабної війни українці створили десятки благодійних фондів, фандрейзингових платформ та волонтерських штабів, які збирають значні суми на потреби армії й забезпечують її новітніми зброєю та військовою технікою. Представники українського бізнесу беруть активну участь у протистоянні загарбнику: використовують власні ресурси задля перемоги, а також шукають партнерів, щоб реалізувати свої проекти. Одним з наочних прикладів є спільна

благодійна ініціатива Фонду компетентної допомоги армії «Повернись живим». За 2014-2021 роки «Повернись живим» акумулював для Збройних Сил близько 200 млн гривень. За перші 50 днів повномасштабного вторгнення збори сягнули близько 3 мільярдів гривень. У той же час з моменту після 24 лютого (станом на вересень 2022 року) загальні збори Фонду становили більше 130 млн доларів. Але, на сьогодні не можливо підрахувати загальну суму благодійної допомоги, що надає бізнес армії.

Благодійна організація – це юридична особа приватного права, установчі документи якої визначають благодійну діяльність в одній чи кількох сферах, як основну мету її діяльності [13].

Благодійником може бути дієздатна фізособа або юрособа приватного права (у т. ч. благодійна організація), яка добровільно здійснює один чи декілька видів благодійної діяльності.

Бенефіціарами є набувачі благодійної допомоги (фізособа, неприбуткова організація або територіальна громада), які одержують допомогу від одного чи кількох благодійників для досягнення мети. Бенефіціарами благодійних організацій також можуть бути будь-які юрособи, які одержують допомогу для досягнення мети, визначеної Законом.

Тобто підприємство може надавати благодійну допомогу фізособам, неприбутковим організаціям і територіальним громадам [13].

Зокрема, однією зі сфер благодійної діяльності є сприяння обороноздатності та мобілізаційній готовності країни, захисту населення у надзвичайних ситуаціях мирного і воєнного стану [13]. А отже, добровільна допомога армії у вигляді придбаних ТМЦ цілком вкладається у це визначення. Також зазначимо, що «армійські» нормативно-правові акти, зокрема, передбачають додаткове фінансування армії та заходів з мобілізації або мобілізаційної підготовки за кошти благодійних пожертв фізосіб або юросіб у порядку, визначеному КМУ [10].

Для того щоб час від часу надавати благодійну допомогу, підприємству не обов'язково реєструватися благодійною організацією, адже чинне законодавство дозволяє будь-якій фізособі або юрособі бути благодійником. Так, згідно з Законом про благодійність благодійником є дієздатна фізична особа або юридична особа приватного права, у тому числі благодійна організація, яка добровільно здійснює один чи декілька видів благодійної діяльності. Своєю чергою, суб'єктами благодійної діяльності є: благодійні організації, які утворені та діють відповідно до положень цього закону; інші благодійники; бенефіціари (набувачі благодійної допомоги).

Будь-яке приватне підприємство, окрім своєї комерційної діяльності, може час від часу займатися благодійністю без реєстрації благодійною організацією [3].

Можна виокремити такі види благодійних організацій.

Благодійне товариство – це БО, яка створена не менше ніж двома засновниками та діє на підставі статуту.

Благодійна установа – це БО, створена на підставі установчого акта, що визначає активи, які один або кілька засновників передають для досягнення цілей благодійної діяльності. Установчий акт благодійної установи може міститись навіть у заповіті. Водночас засновник або засновники благодійної установи не беруть участі в управлінні благодійною установою/

Благодійний фонд – це самостійний вид БО, який діє на підставі статуту, може бути створений одним чи кількома засновниками. Благодійний фонд має учасників, які управляють ним. Водночас учасники не зобов'язані передавати фонду будь-які активи для досягнення цілей благодійної діяльності. Активи благодійного фонду можуть формувати як часники, так й інші благодійники [4].

Благодійна діяльність, у вигляді передачі матеріальних цінностей тому хто цього потребує, активно розширюється в Україні ще від періоду пандемії. Сьогодні вона набрала особливих обрисів та ознак. Основне призначення такої допомоги у період війни стала допомога армії.

Поняття «армія» включає всі військові формування, перелічені у Законі України «Про Збройні Сили України» від [13].

Збройні сили України мають таку загальну структуру:

1. Генеральний штаб Збройних Сил України;

2. Командування об'єднаних сил Збройних Сил України;
3. види ЗСУ – Сухопутні війська, Повітряні Сили, Військово-Морські Сили;
4. окремі роди сил ЗСУ – Сили спеціальних операцій, Сили територіальної оборони, Сили логістики, Сили підтримки, Медичні сили;
5. окремі роди військ ЗСУ – Десантно-штурмові війська, Війська зв'язку та кібербезпеки;
6. органи військового управління, з'єднання, військові частини, вищі військові навчальні заклади, установи та організації, що не належать до видів та окремих родів військ (сил) ЗСУ.

Підприємство може безпосередньо надавати благодійну допомогу лише тим військовим організаціям (військовим частинам), які є неприбутковими організаціями і внесені до Реєстру неприбуткових установ та організацій .

Варто зазначити, що Міністерство оборони України, в т. ч. Збройні Сили України (ЗСУ), до складу яких входять з'єднання, військові частини, військові навчальні заклади, установи та організації, є неприбутковими організаціями, внесеними до Реєстру.

Якщо військова організація не входить до Реєстру, підприємство не може надати їй таку допомогу напряму, а лише через благодійну організацію. Адже, бенефіціарами благодійної допомоги можуть бути фізособи, неприбуткові організації і територіальні громади. Своєю чергою, бенефіціарами благодійних організацій можуть бути також будь-які юрособи, які одержують допомогу для досягнення мети, визначеної Законом.

У документах, якими оформлюєте надання благодійної допомоги, зазначайте мету її надання: «...сприяння обороноздатності та мобілізаційній готовності країни, захисту населення у надзвичайних ситуаціях мирного і воєнного стану» [10].

Фінансування ЗСУ може відбуватися додатково за рахунок благодійних пожертв фізичних та юридичних осіб у порядку, визначеному КМУ [13]. Тобто армія може прийняти благодійну допомогу від підприємства, якщо воно надає таку допомогу [12].

Отримувати кошти благодійних пожертв можна лише на спеціальні реєстраційні рахунки, відкриті в органах Держказначейства. Інформацію про реквізити таких рахунків військові організації розміщують на своїх офіційних вебсайтах або письмово повідомляють підприємствам, які бажають допомогти.

Щоб організувати збирання благодійних пожертв від фізичних та юридичних осіб (резидентів і нерезидентів), Міноборони, державні органи та органи місцевого самоврядування можуть залучати благодійні організації. Для цього з ними укладають договори про співробітництво (п. 2 Порядку № 339) [12].

Щоб організувати збирання благодійних пожертв від фізичних та юридичних осіб (резидентів і нерезидентів), Міноборони, державні органи та органи місцевого самоврядування можуть залучати благодійні організації. Для цього з ними укладають договори про співробітництво [12].

Якщо проаналізувати динаміку зареєстрованих благодійних організацій у регіональному розрізі за 2022 рік під час повномасштабної війни, то побачимо що до лідерів відносяться Львівська, тернопільська, Одеська, Київська, Дніпропетровська області – понад 1000 організацій.

Незважаючи на складні умови воєнного часу, всі операції мають бути належним чином задокументовані, оскільки від цього залежить, чи зможе підприємство скористатися «воєнними» податковими пільгами. Зазначимо, що чітких інструкцій щодо цього питання не існує. Натомість є низка вимог, на які слід зважати. На наш погляд, операція має документуватися у кілька умовних етапів.

Етапи документального оформлення надання благодійної допомоги: попереднє листування; узгодження керівником надання благодійної допомоги, документування факту передання допомоги її кінцевому споживачу

Благодійна допомога, на відміну від звичайного дарування, завжди має цільовий характер, а саме її здійснюють для досягнення отримувачем допомоги (бенефіціаром) певних, наперед обумовлених цілей [10]. У розумінні цивільного законодавства йдеться про укладення між

благодійником та бенефіціаром договору пожертви, вимоги до якого встановлені ЦКУ [17]. Зауважимо, що Закон про благодійність не уточнює, в якій формі має укладатися договір пожертви, але з огляду на ЦКУ правочини між юридичними особами мають укладатися в письмовій формі.

Звісно, в умовах війни можуть виникати об'єктивні труднощі з укладенням договорів з військовими підрозділами відповідно до всіх вимог законодавства. Правочин вважається укладеним в письмовій формі, якщо його зміст буде зафіксований в одному чи декількох документах (у тому числі електронних), зокрема в листах, якими обмінювалися сторони або які надсилалися сторонами до інформаційно-телекомунікаційної системи, яку вони використовують.

Тобто необхідно почати з попереднього листування з підрозділом, якому плануєте надавати допомогу. Тут як найменше є два варіанти:

1. Отримати запит або лист-прохання від військового підрозділу щодо надання допомоги у вигляді конкретних речей (грошей, військового одягу, засобів індивідуального захисту, господарських товарів тощо) та цільового призначення такої допомоги;

2. Ініціювати надання благодійної допомоги від підприємства, тобто направити лист-пропозицію, в якому висловити бажання підприємства добровільно надати допомогу, зазначити її вид (гроші, ТМЦ тощо), цілі, на які буде спрямовано таку допомогу. Бажано також отримати офіційну відповідь-погодження від військової частини, підрозділу ТРО тощо [18].

Наступний етап – це наказ про надання такої допомоги. Можна виокремити необхідні складові такого документу, а саме:

- підстави для надання благодійної допомоги, наприклад реквізити договору або відповідних листів, якими обмінювалися сторони;
- інформацію (реквізити) про отримувача допомоги;
- цільове призначення допомоги;
- вид допомоги (гроші, ТМЦ тощо) та її розмір в грошовому еквіваленті;
- осіб, відповідальних за передання допомоги;
- спосіб, в який благодійник контролюватиме цільове використання такої допомоги (за потреби);
- спосіб підтвердження фактичного передання допомоги її отримувачу (за потреби);
- інші дані про таку операцію.

Згідно зі ст. 6 Закону про благодійність, окрім того, що пожертва має цільове призначення, благодійник має право здійснювати контроль за цільовим використанням благодійної пожертви. Вважаємо, що в разі надання допомоги військовим буде достатньо погодженої з обох сторін гарантії цільового, а не комерційного використання допомоги [10].

На наступному етапі слід задокументувати безпосередньо операцію з передання допомоги військовому підрозділу. В ідеальному варіанті тут має бути складений та підписаний обома сторонами акт приймання-передання або будь-який інший документ, який міститиме всі обов'язкові реквізити первинного документа. У такому документі варто також вказати, що передання допомоги є безкоштовним. Підписантами такого документу мають бути – особа, на яку згідно з наказом керівника покладено обов'язок передання такої допомоги її безпосередньому отримувачу та командир підрозділу або особа, яка відповідає за матеріальне забезпечення [1].

Проте часто передання ТМЦ військовим відбувається «з коліс» та десь за межами розташування підрозділу, тобто підписання будь-яких офіційних документів у подібній ситуації доволі ускладнено. Тому, альтернативним варіантом може бути оформлення передання ТМЦ внутрішнім первинним документом та актом списання ТМЦ. Але є важлива умова: правилами документообігу має бути передбачено відображення господарських операцій на підставі внутрішніх документів [2].

Якщо підприємство використовуватиме такий варіант, доречно в наказі про надання благодійної допомоги окремо визначити:

- спосіб документування факту передання ТМЦ на підрозділ з використанням внутрішньої первинки;

- осіб, уповноважених на підписання внутрішньої первинки, та осіб, відповідальних за безпосереднє передання допомоги військовим;
- спосіб підтвердження факту передання ТМЦ кінцевому отримувачу (наприклад, шляхом документування операції за допомогою фото- або відеофіксації) [5].

Суму грошової благодійної допомоги, а також вартість товарів/послуг або інших пожертвувань включають до витрат згідно з НП(С)БО 16 «Витрати». Якщо передаються грошові кошти чи оборотні активи, дебетується субрахунок 949 «Інші витрати операційної діяльності». Для необоротних активів застосовується субрахунок 977 «Інші витрати діяльності». Вартість ТМЦ, переданих в якості гуманітарної допомоги, відносять до витрат поточного звітного періоду, позаяк їх неможливо пов'язати з доходом конкретного періоду (НП(С)БО 16 «Витрати»).

Відповідно до Податкового кодексу України звільняються від оподаткування ПДВ такі операції з надання благодійної допомоги [9]:

- безоплатне постачання товарів/послуг благодійним організаціям, утвореним і зареєстрованим відповідно до законодавства;
- надання такої допомоги благодійними організаціями набувачам (суб'єктам) благодійної допомоги відповідно до законодавства про благодійну діяльність та благодійні організації.

При цьому, під безоплатним постачанням слід розуміти постачання товарів/послуг благодійним організаціям та набувачам благодійної допомоги без будь-якої грошової, матеріальної або інших видів компенсації, а у разі недотримання умов, визначених цим підпунктом, такі операції оподатковуються на загальних підставах.

Окрім цього, слід врахувати, що відповідно до п. 321 розділу XX ПК України тимчасово, протягом дії правового режиму воєнного, надзвичайного стану, не вважаються використаними платником податку в неоподатковуваних податком на додану вартість операціях або операціях, що не є господарською діяльністю платника податку, товари, зокрема придбані в оподатковуваних податком на додану вартість операціях та передані в державну чи комунальну власність, у тому числі на користь добровольчих формувань територіальних громад, а також надані на користь інших осіб для потреб забезпечення оборони України у період дії воєнного, надзвичайного стану [16].

Разом із тим, слід пам'ятати, що благодійна допомога може надаватися у вигляді товарів, робіт, послуг, призначених для використання юридичними особами – її набувачами з метою провадження діяльності за цілями, передбаченими Законом України «Про благодійну діяльність».

Якщо податкові різниці не застосовуються, бухгалтерські витрати зменшать оподатковуваний прибуток за правилами бухгалтерського обліку. Прибутківці мають збільшити фінансовий результат до оподаткування на суму коштів або вартості товарів, виконаних робіт, наданих послуг, що їх безоплатно перерахували (передали) протягом звітного (податкового) року неприбутковим організаціям, у розмірі понад 4% оподатковуваного прибутку попереднього звітного року [15].

Також передбачено, що вартість інших товарів, виконаних робіт, наданих послуг можна включати до витрат компанії у повному обсязі, якщо такі товари, роботи і послуги визначені в переліку КМУ. Його було затверджено з метою проведення антитерористичної операції.

Якщо надаються пожертви всім іншим особам, які не є платниками податку на прибуток, зокрема платникам єдиного податку (крім фіз. осіб – платників ПДФО), та платникам податку, яких оподатковують за ставкою 0%, фін. результат до оподаткування збільшуйте на всю суму наданої пожертви [9].

У бухгалтерському обліку безоплатні передання ТМЦ знайдуть відображення у витратах того періоду, в якому були здійснені, і, відповідно, впливатимуть на фінансовий результат до оподаткування. Проте тимчасово, на період дії режиму воєнного стану, коригування, встановлені ПКУ, на суми коштів та безоплатних передач товарів для потреб армії не проводяться, причому без обмеження розміру таких передач. Але є певні умови:

1) це стосується виключно вартості таких товарів:

- спеціальних засобів індивідуального захисту (касок, бронезилетів, виготовлених відповідно

до військових стандартів);

- технічних засобів спостереження;
- лікарських засобів та медичних виробів;
- засобів особистої гігієни;
- продуктів харчування;
- предметів речового забезпечення;
- інших товарів, виконаних робіт, наданих послуг за переліком, що визначається КМУ.

2) передання коштів або товарів має здійснюватися:

• ЗСУ, Нацгвардії, СБУ, МВС, Службі зовнішньої розвідки України, Держприкордонслужбі, Управлінню державної охорони України, Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації України, ДСНС, іншим утвореним відповідно до законів України військовим формуванням, їх з'єднанням, військовим частинам, підрозділам, установам або організаціям, що утримуються за кошти державного бюджету, для потреб забезпечення оборони держави;

• закладам охорони здоров'я державної, комунальної власності та/або їх структурним підрозділам;

- сум коштів, перерахованих на спеціальні рахунки НБУ, відкриті для збору коштів.

Такі обмеження вкотре доводять, що підприємство має потурбуватися про належне документальне підтвердження стосовно кінцевого отримувача благодійної допомоги та її конкретного цільового оборонного призначення.

Операції з добровільної передачі або вилучення товарів на користь ЗСУ, підрозділів ТРО, силових та охоронних держструктур, ДСНС, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, їх з'єднань, військових частин, підрозділів, установ або організацій, що утримуються за кошти державного бюджету, а також органам місцевого самоврядування для потреб забезпечення оборони держави, не вважаються операціями з реалізації для цілей оподаткування тобто не є об'єктом оподаткування ПДВ [9].

Таким чином, товари, передані як благодійна допомога армії, не є об'єктом оподаткування ПДВ. Щодо нарахування «компенсувальних» ПЗ з ПДВ за п. 198.5 ПКУ, без яких у разі звичайних безоплатних постачань не обійтися [15].

На окремі товари військового та медичного призначення поширюються норми ПКУ стосовно звільнення від ПДВ операцій з їх ввезення та постачання. Зокрема, це стосується:

• спеціальних засобів індивідуального захисту (каска, виготовлені відповідно до військових стандартів або технічних умов, чи їх еквіваленти та спеціально призначені для них компоненти (тобто підшоломи, амортизатори), бронежилети, виготовлених відповідно до військових стандартів або військових;

• лікарських засобів та медичних виробів;

• безпілотних літальних апаратів;

• біноклів, приладів нічного бачення, тепловізорів, захисних окулярів та аналогічних оптичних виробів, телескопічних прицілів та інших оптичних пристроїв для військової зброї тощо.

Товари, придбані з ПДВ та безоплатно передані в державну чи комунальну власність, у тому числі на користь добровільних формувань територіальних громад, а також надані на користь інших осіб для потреб забезпечення оборони держави, не вважаються використаними платником в неоподатковуваних операціях або операціях, що не є господарською діяльністю платника податку. Таким чином, для таких операцій норми ПКУ не застосовуються.

Отже, надання благодійної допомоги армії не матиме податкових наслідків для платника за умови, що під час перевірок платник зможе документально підтвердити, що товари дійсно передавалися військовим на оборонні потреби та таке передання було безоплатним.

В період дії воєнного стану на території України (в умовах настання форс-мажору) операції з безоплатної передачі пального на потреби ЗСУ та іншим військовим формуванням для потреб забезпечення оборони держави у зв'язку з військовою агресією РФ, не є операціями з реалізації

такого пального у суб'єктів господарювання. Мовиться про тих з них, які отримували таке пальне виключно для потреб власного споживання чи промислової переробки. А значить, при безоплатній передачі пального у вищезазначених випадках такі суб'єкти господарювання не повинні:

- отримувати ліцензію на право здійснення оптової або роздрібною торгівлі паливом;
- реєструватися платниками акцизного податку та реєструвати акцизні склади;
- враховувати обсяги пального, безоплатно переданого на зазначені потреби, при обрахунку обсягів, які суб'єкти господарювання мають право отримати протягом року на зберігання з метою використання виключно для потреб власного споживання (1000 куб. м. та платників єдиного податку четвертої групи – 10000 куб. м.).

Втім суб'єкти господарювання – платниками акцизного податку з реалізації пального зобов'язані скласти акцизну накладну на операції з безоплатної передачі пального на потреби ЗСУ та іншим військовим формуванням для потреб забезпечення оборони держави у зв'язку з військовою агресією РФ – подібно операціям з передачі (фізичного переміщення) пального отримувачу – не суб'єкту господарювання.

Благодійна організація як неприбуткова організація зобов'язана надавати контролюючим органам наступну звітність за результатами своєї діяльності:

- звіт про податкові пільги;
- звіт про те, як було використано кошти неприбуткової організації;
- звіт за формою 1ДФ (про доходи фізосіб);
- звітність до фондів соцстрахування (пенсійний, а в окремих випадках – до зайнятості, тимчасової непрацездатності та нещасних випадків);
- Фінзвітність та звіти в статистику.

Благодійні організації може придбавати, отримувати безоплатно, виробляти будь-які активи, які потрібні їй для здійснення її статутної діяльності:

- придбавати, орендувати, використовувати безоплатно, будувати самостійно нерухоме майно – землю, будівлі чи приміщення;
- придбавати, орендувати, використовувати безоплатно, виробляти самостійно рухоме майно – автомобілі, меблі, обладнання і т.д.
- здійснювати ремонт нерухомого і рухомого майна
- виробляти, придбавати чи отримувати безоплатно запаси (матеріали, тару, продукцію тощо);
- придбавати чи отримувати безоплатно роботи та послуги сторонніх осіб і т.д.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Вітчизняний бізнес став другим фронтом, що наближає перемогу. Але і він потребує допомоги у чітких методичних рекомендаціях щодо обліку та оподаткування допомоги армії та постраждалим. Нормативно-правове забезпечення стає більш зрозумілим. Компетентне використання законодавчих актів дасть змогу обліково-аналітичним службам ефективно та правомірно здійснювати свою роботу. Виконання всіх етапів документування надання благодійної допомоги, як напряду так і через благодійні організації мінімізуватиме ризики помилок, що можуть призвести до адміністративної чи кримінальної відповідальності.

Джерела та література

1. Благодійна діяльність в Україні: нюанси обліку та оподаткування. URL: <https://eba.com.ua/blagodijnna-diyalnist-v-ukrayini-nyuansy-obliku-ta-opodatkuvannya>. (дата звернення 10.05.2023 р.).
2. Благодійна допомога армії: облік і оподаткування. URL: <https://www.golovbukh.ua/article/9327-blagodyna-dopomoga-arm-oblk-ta-opodatkuvannya> (дата звернення 09.06.2023 р.).
3. Благодійна допомога під час війни, yefimov-partners, URL: <https://yefimov-partners.com/2022/05/04/> (дата звернення 03.03.2023).
4. Грошова допомога армії, кошти на благодійність: документальне оформлення, облік. URL: <https://avstudy.com.ua/groshova-dopomoga-armiyi-koshti-na-blagodijnist-dokumentalne-oformlennya-oblik/> (дата звернення 10.06.2023р.).

5. Допомога армії товарно-матеріальними цінностями: документальне оформлення, облік. URL: <https://avstudy.com.ua/dopomoga-armiyi-tovarno-materialnimi-tsinnostyami-dokumentalne-oformlennya-oblik/> (дата звернення 10.06.2023 р.).
6. Маніна О. В. Особливості проведення експертних досліджень із питань державних підприємств на благодійну допомогу. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. № 6. С. 154–157.
7. Матвієнко В. П., Сивак О. Б. Оподаткування благодійної допомоги: дискусійні питання. *Міжнародний збірник наукових праць*. 2015. № 1. С. 264–280.
8. Облік та оподаткування гуманітарної допомоги, buhplatforma.com.ua, URL: <https://buhplatforma.com.ua/news/30645-oblik-ta-opodatkovannya-gumanitarnoi-dopomogi-bezpechni-rishennya> (дата звернення 03.03.2023).
9. Податковий кодекс України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2011, № 13-14, № 15-16, № 17, ст.112. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення 03.05.2023).
10. Про благодійну діяльність та благодійні організації : Закон України від 05.07.2012 р. № 5073-VI. URL : <https://ips.ligazakon.net/document/ZW000116> (дата звернення 10.06.2023 р.).
11. Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за незаконне використання гуманітарної допомоги : Закон України від 24.03.2022 № 2155-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-20#Text>. (дата звернення 19.06.2023 р.).
12. Про затвердження Порядку фінансового забезпечення потреб національної оборони держави, мобілізаційної підготовки, заходів з мобілізації та Збройних Сил за рахунок благодійних пожертв фізичних та юридичних осіб : Постанова КМУ від 27.05.2015 р. № 339. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/339-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення 03.03.2023).
13. Про Збройні Сили України : Закон України від 06.12.1991 № 1934-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12#Text>. (дата звернення 10.06.2023 р.).
14. Про правовий режим воєнного стану : Закон України. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2015, № 28, ст.250. URL : <https://ips.ligazakon.net/document/ZW000116> (дата звернення 19.06.2023р.).
15. Проскура К. П . Аналіз особливостей оподаткування та обліку операцій підприємств, пов'язаних з проведенням АТО. URL: http://emcon-audit.com.ua/files/articles/Proskura_ATO.pdf (дата звернення: 13.06.2022).
16. Професійний бухгалтер: Добровільна допомога армії: розбираємо нюанси та оформлення обліку. URL: <https://ibuhgalter.net/articles/1038> (дата звернення 10.05.2023 р.).
17. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL : https://ips.ligazakon.net/document/t030435?an=843030&ed=2023_01_01 (дата звернення 03.04.2023).
18. Як правильно обліковувати та оподатковувати благодійну допомогу, [golovbukh.ua](https://www.golovbukh.ua), URL: <https://www.golovbukh.ua/article/9327-blagodyna-dopomoga-arm-oblk-ta-opodatkovannya> (дата звернення 03.03.2023).

References

1. Blahodiyina diyal'nist' v Ukrayini: nyuansy obliku ta opodatkovannya [Charitable activities in Ukraine: nuances of accounting and taxation]. Retrieved from <https://eba.com.ua/blagodijna-diyalnist-v-ukrayini-nyuansy-obliku-ta-opodatkovannya>. [in Ukrainian].
2. Blahodiyina dopomoha armiyi: oblik i opodatkovannya [Charitable aid to the army: accounting and taxation]. Retrieved from <https://www.golovbukh.ua/article/9327-blagodyna-dopomoga-arm-oblk-ta-opodatkovannya> [in Ukrainian].
3. Blahodiyina dopomoha pid chas viyny [Charitable aid during the war]. Retrieved from <https://yefimov-partners.com/2022/05/04/> [in Ukrainian].
4. Hroshova dopomoha armiyi, koshti na blahodiynist': dokumental'ne oformlennya, oblik [Cash assistance to the army, funds for charity: documentation, accounting]. Retrieved from <https://avstudy.com.ua/groshova-dopomoga-armiyi-koshti-na-blagodijnist-dokumentalne-oformlennya-oblik/> [in Ukrainian].
5. Dopomoha armiyi tovarno-material'nymy tsinnostyamy: dokumental'ne oformlennya, oblik [Assistance to the army with goods and material values: documentation, accounting]. Retrieved from <https://avstudy.com.ua/dopomoga-armiyi-tovarno-materialnimi-tsinnostyami-dokumentalne-oformlennya-oblik/> [in Ukrainian].
6. Manina, O. V. (2019). Osoblyvosti provedennya ekspertnykh doslidzhen' iz pytan' derzhavnykh pidpryyemstv na blahodiynu dopomogu [Peculiarities of carrying out expert research on issues of state-owned enterprises for charitable assistance]. *Yurydychnyy naukovyy elektronnyy zhurnal – Legal scientific electronic journal*. 6. 154–157.

7. Matvienko, V. P., & Sivak, O. B. (2015). Opodatkuvannya blahodiynoi dopomohy: dyskusiyi pytannya [Taxation of charitable assistance: debatable issues]. *Mizhnarodnyy zbirnyk naukovykh prats' – International collection of scientific works*. 1. 264–280.
8. Oblik ta opodatkuvannya humanitarnoyi dopomohy [Accounting and taxation of humanitarian aid], buhplatforma.com.ua. Retrieved from <https://buhplatforma.com.ua/news/30645-oblik-ta-opodatkuvannya-gumanitarnoi-dopomogi-bezpechni-rishennya> [in Ukrainian].
9. Podatkovyy kodeks Ukrayiny [Tax Code of Ukraine] (2011). Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny (VVR) – Information of the Verkhovna Rada of Ukraine (VVR). 3-14, 15-16, 17, 112. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> [in Ukrainian].
10. Pro blahodiynu diyal'nist' ta blahodiyi orhanizatsiyi : Zakon Ukrayiny vid 05.07.2012 r., 5073-VI [On charitable activities and charitable organizations: Law of Ukraine dated July 5, 2012, 5073-VI] (2012, July 5). Retrieved from <https://ips.ligazakon.net/document/ZW000116> [in Ukrainian].
11. Pro vnesennya zmin do Kryminal'noho kodeksu Ukrayiny shchodo vidpovidal'nosti za nezakonne vykorystannya humanitarnoyi dopomohy : Zakon Ukrayiny vid 24.03.2022, 2155-IX [On amendments to the Criminal Code of Ukraine regarding liability for illegal use of humanitarian aid: Law of Ukraine dated March 24, 2022, 2155-IX] (2022, March 24). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-20#Text> [in Ukrainian].
12. Pro zatverdzhennya Poryadku finansovoho zabezpechennya potreb natsional'noyi oborony derzhavy, mobilizatsiynoi pidhotovky, zakhodiv z mobilizatsiyi ta Zbroynykh Syl za rakhunok blahodiynykh pozhertv fizychnykh ta yurydychnykh osib : Postanova KМУ vid 27.05.2015 r., 339 [On the approval of the Procedure for financial provision of the needs of the national defense of the state, mobilization training, mobilization measures and the Armed Forces at the expense of charitable donations of individuals and legal entities: Resolution of the CMU of May 27, 2015, 339] (2015, May 27). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/339-2015-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
13. Pro Zbroyni Syly Ukrayiny : Zakon Ukrayiny vid 06.12.1991, 1934-XII [On the Armed Forces of Ukraine: Law of Ukraine dated 06.12.1991, 1934-XII] (1991, December 6). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12#Text> [in Ukrainian].
14. Pro pravovyy rezhym voyennoho stanu : Zakon Ukrayiny [On the legal regime of martial law: Law of Ukraine] (2015, May 12). Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny (VVR) – Information of the Verkhovna Rada of Ukraine (VVR). 28. 250. Retrieved from <https://ips.ligazakon.net/document/ZW000116> [in Ukrainian].
15. Proskura K. P . Analiz osoblyvostey opodatkuvannya ta obliku operatsiy pidpryyemstv, pov'yazanykh z provedennyam ATO (2022) [Analysis of the peculiarities of taxation and accounting of operations of enterprises related to the conduct of ATO]. Retrieved from http://emcon-audit.com.ua/files/articles/Proskura_ATO.pdf [in Ukrainian].
16. Profesiynny bukhhalter: Dobrovil'na dopomoha armiyi: rozbyrayemo nyuansy ta oformlennya obliku [Professional accountant: Voluntary assistance to the army: we analyze the nuances and registration of accounting]. Retrieved from <https://ibuhgalter.net/articles/1038> [in Ukrainian].
17. Tsyvil'nyy kodeks Ukrayiny vid 16.01.2003, 435-IV [Civil Code of Ukraine dated January 16, 2003, 435-IV] (2003, January 16). Retrieved from https://ips.ligazakon.net/document/t030435?an=843030&ed=2023_01_01 [in Ukrainian].
18. Yak pravyl'no oblikovuvaty ta opodatkovuvaty blahodiynu dopomohu [How to correctly account for and tax charitable assistance], [golovbukh.ua](https://www.golovbukh.ua). Retrieved from <https://www.golovbukh.ua/article/9327-blagodyna-dopomoga-arm-oblk-ta-opodatkuvannya> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 29.05.2023 р.